

ƏDƏBİYYAT ÜZRƏ 1958-Cİ İLİN NOBEL MÜKAFATÇISI

BORIS PASTERNAK

Rusiya

XX osr rus ədəbiyatının unudulmaz simalarından biri - yazıçı, şair, torçmüci Boris Leonidoviç Pasternak 19 fevral 1890-cı ildə Moskvada, yaradıcı Yahudi ailisində anadan olub. Atası Peterburq Akademiyasının üzvü, rəssam Leonid Osipoviç (Isaak Osipoviç), anası isə pianoçu Rozaliya Isidorovna Pasternak idi. Müxtəlif vaxtlarda anının qonaqları dövrün böyük müsasiyiciləri, yazıçıları, sonot adamları, eyni zamanda L.N.Tolstoy kimi dahi ədib olub. 1990-cı ildə Moskvada Raynər Mariya Rilke ilə tanış olub.

Pasternak usaq va yetimyelik dövründə fortepiano dərsleri alb. 1912-ci ildə Moskva universitetini bitirso, 202974 saylı diplomu almağı getirmiş vo həmin sonud universitet arxivində qorunur.

Ilk şeirlərini 23 yaşında çap etdirib. Şeirlərindən osonasını mövzularla, təbiət monzorolarına, adot-ononə motivlərinə yer ayırb. 1915-ci ildə ona böyük şöhrət gotirən "Doktor Jivaqo" romanını bitirib və ədib üç il sonra ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatına layiq görülbilər. Mükafat üzçüyə "cəqədə lirik poeziyada qazandığı böyük uğurlara və anonovu rus epik roman janrımda tərtibdiyi yeniliklərə görə" verilib. Sovet rejiminin tozluqlarını moruz qalan ədib mükafatdan imtina etmək məcburiyyətyindən qalıb. Dönya şöhrəti yazıçı 1960-ci ildə Moskva vilayətinin Perekelkino qasabasında dünyasını dayışdır.

ROMANDAN PARÇA

Boris PASTERNAK

1890 / 1960

BİRİNCİ KİTAB

**ALTINCI HİSSƏ -
MOSKVA OBASI**

I

Yol boyu darısqal kuppeni torpanmaz oturacağına səykonundan adamələr girdi ki, hərəkat edən tokca qatardır, zəmanət dayanıb, hələ heç gönət da deyil.

...Faytoncu doktoru gətirdiyi yüksək bir yerdə qarşılayıb Smolenskiy toplum kütüphanasının arasından az qədəm-adım-ədəm uzaqlaşdırında hər qaralmaq üzəydi:

Faytoncu bazar meydənində kəsişən kükçəldin büründü.

Faytonundan enbə sləqapdan içəri girəndə, qapıya yaxınlaşın olim zəngi atandı Yuri Andreycəvin üzündən asılı olmayaq qədarı da, ürəyi sıddıthə döyməyinə başladı. Zəngəndə bər bəy cixmədi. Yuri Andreycəvi zəngi bər da səfərləndirdi. Bu cəhdər notiço vermişdi o, nümunə saran narahatlığı dəf etməyə çalışıq, qası fasilələri zəngi durmadan səfərləndirməyə davam etdi. Yalnız dördüncü cəhdindən sonra içəridən cülfəyə zəncir səsi eşitdi və bir qədər sonra yana aqılan qapırnı axşasında kənətənək tamamilə gorunmuş olnan Antonina Aleksandrovnanın başı göründü. Gölzənlərin görüşünə qədəqənən zəngi hər kibi isə orənən donub qaldı, nə dənəndələrini, nə cülgürdələrini, nə qırğınlardırmalarını, nə qırğınlardırmalarını. Bir ola qapıda onun estənilər. Aleksandrovna onluq əlyib itxıvarış olaraq, qollarını yana aqdı, onun bu hərəkəti hər ikisi ni cənə gətirdi, dölli kimi bir-birinə boyununa səridildi. Az sonra bir-birinə soñəsən kəsəridildi. Sonra onu bir-birinə yuxarıda qəsəbdən salırdılar. De gərəm, salamatlığıq!

- Ho, ho, narahat olma. Hor sey qaydasındı. Səni xamx-axmxaq seylor yazdırımdı. Başğışa. Ancaq bəsən elyəvər do. Nadən telegrafı qondormodın! Indi Markel gölən sonin yuxarılarını yerbəyər elyəvər. Deysən qapını Yeqorovna aqşadığını üçün toşyuş düşündür. Narahat olma, Yeqorovna kəndləndi.

- Səri onu arşanlaşdırma. Amina dənə də qəşənleşmişən, cavanlaşmışım! Gözlə, fay-

DOKTOR JIVAQO

dir, Sagenkaya baxıb, başqa hər kəs. Qayıdagındağın kənar tuburlar, hamı sabırzıñık yoluñunu gözöyür. Qordan, Dudovor, hamı.

- Sənənə necədi?

- Allaha sükür, pisi deyil. Biz az olar yuxarı durub. Yoldan gəlməsəydin gedordik yanna.

- Atu evdədir?

- Yezməşmişim ki! Saharıdan aksama qədar rayon dumandasında olur. Sodritlik elyəvər. Təsvir elyəvər. Son faytonunun putunu verdin? Market! Market!

Yol kəsnənə sobtotlin, çəmədanların ohtasında səkkidəcən dayandırmışdır, yanlarında vənət keçmənən onları bağdan-ayşa qədər süzür, bi muddən dayanıb təbəyət acıq qəlan qapıdan içən boyları, uzaqlasın. Faytonun aksama baxır, marala nəsənə bəs verəcəyinə gözləyirdi.

Cavan bir canbal qəşəşləş dalalar karuzunuñ olunda, uyanındıq cüt köynökünün istündən jilet geyen Markel darvaza tərəfən qəqa-qəqa, qığra-qığra gülədi:

- İlahi, gərəşən doğruñan Yeqorcadır! Olibotto oder! Özürdiz ki, var, pizm sahnə ofan!

- Yuri Andreycəvi, gözümüz isə qalıb, ağ-duşlu fuqorları nə yaxşı unutmañımnı, dogma yurd-yuvana dönmüşüm! Bus sizo nə läzimdir? Nadi, adam-zad gərməzimiz? Marqanız gizlədi bilməyib wə mənzərənən tamamasına yuxarı adamların istüm açıqlanıb. - Buyurun, keçin, conblab! Tamaşa qurtardı! Keçin gedin!

- Salam, Markel, gəl səni bəğrına basıbm. Ay aqmaq, kartuzu başına qoy. De görüm no-

var-no yox? Arvadın necədir, qızlar no tohor-dı?

- Necə olacaqlar. Büyütyürler özlörçün. Yaxşılıqdır halo ki. O ki, qalıdı toz na-var-na-

yoxa, son oralarla cəngavərlik elyəyində, biz dö burlarda ayağımızı ayağımızın üstə asırı qalmışmırıq.

Aşam bir-birinə elə qarşı bər, qazəs, bu qarışılıqlından heç folek do bəq emzəc! Küçükler süpürdünlər, dam-baca tömür olunur, qarınımızın boşdur, bığırşırımları bir-örənə dolusur, acıdan qıñırtı dururur yuxudan.

- Markel, səndən Yury Andreycəvi şəkəyt etməcəyim. Yeqorka, bax o homşo bələdi. Daha onun axtımaq səbəbələrinə qulag asmaşa sobrim cəmtdi. Indi do yoxın qəro bəle elyəvər, sonin könlənүnələrə olmağ cəsiz. Amma ağıl basıldırdı, buna sözələməz. Əz ol, ek ol, Markel, özüno haqq qazandırıb! Səndən baş aqşan qətin mösəlodür, Markel. Ağlımı başına yığ. Bura doktor evdir, yem alvercisinə evində yasamırsın

- Markel doktorun yukiñi dəyibit dəhlizə yığınlarından sonar bəyapısim ortub sakıt səsli, orklı davam etdi:

- Antonina Aleksandrovna yamanı hirsilir, özn, özündən. Homşo belədir. Deyr is. Markel, sonn içənpərapardır, eynis his basmış kimini boruñanı, mona deyir. Deyr kim, döñi inlinin usqları, indim et valuları döñini sandon ağıllı apartı. No deyim, valıh, döñi, mühəbba elyəyən deyləm, ancaq Yu-roqka, istayırıson inan, istayırıson inanma, ancaq savadlı, oxumus adamlardan eştim-

səm, deyirler, guya qırx il dəsələndə ya-yanı massonlar olyan, monin aqılım golon odur ki, bizi satıtləp, Yeqorka, başa düşür-sən, saiblər bizi, özü do qopik-qurşa, zir-zibilo, bər ovuc tutıno saiblər. Ora bax, görür-sən, Antonina Aleksandrovna mano ağızını aqımaq imkan vermır, görürsən, barmaq siləkəyə mona.

- Silkolomayım, neyiniyim? Yaxşı, az da-nış. Şeylər qoy döşəmonin istimə, özün də-çox sağ ol, gedə bilərsən, Markel. Əgər bir şey lazımlı olsa, Yuri Andreycəvi soni çağırı-

2

- Axır ki, yaxandən ol çokdır. Son inan ona, inan. Oyunbəyim bərindir. Özgərlərin ya-nında özünü gec yeriño qoy, ançaq aslındı, səman altından su yeridəndi. Bilmirəm bu kazanlı yetimcə ilə neleyəcəm.

- Yaxşı, son da çox dərincə getmə! Monco işkildidir, ona görə bəsər sərsaqşas, fikir vermə.

- Əşsi, onun aqıq vaxtı olur ki? Düz yərən, qoy cohnənə onun hissəyindən. Bilsən, Sənəkaya gərə narənat, xorxum yenə naxoxşalar. Bu yataqlı epidiyəmisi olmasayıd... Sonin ist-bəşim bit-biro bəsməyib ki?

- Monco, yox. Bilsən necə rəhət golmıs-səm, lap mitharəndən ovaklı vaxtlarla qazanıb kimi. No deyrin, yunum? Halı ki, ol-tütümü yuyum. Sonra umləsi-bəşim çimb to-mızlınləndir. Hara gedirsin! Niyo qonqat-ğanın keçmirsən? Başa düşmodim, yolu doyusmınız?

- Ah, eh! Do! Axi sunin çox seydon xobon yoxdu. Atlama çox qırdañ-ñaşdanından sonra qorar alıdə ki, evin aşığından bir hissəni Kon' tosəfəri akademiyasına ve-rok. Onus, qida heç özümü, qaldığımız otlaqlar imelli-bəsi qazda bilmiş. Uxar da-pis eylel, genisdir.

Oran da tökfli ətimiçik. Hələ fikirler-sən. Burda onları alımlıñan kabətinə yer-ləşir, berhalı, toxum kollexüssüyləri... Si-can-şicvəl işğışmasa, yaxşırıd. Baxma da, hər halı taxıldı axı. Ancən həlki, otlaqlar tomizdi. Indi bura yasayış sabosi adımları. Bura gol, bura. Niyo qoldırınları qazlaçaq. Horlibo-nubit chiyat piñolurundan qazlaçaq. Baga dusdün? Ardımcı gol, indi hor şeyi no-gos-tororum.

- Oradən vənnekədə yaxşı iş görmüsüz. Monin işlədiyim dərvalər dəvələr və bəy-əni işmiş. Sayısuz-hesabız yanmış otlaqlar, hər bozlu yerlərdə parketərərək deccə no-e qalmışdır. Cölləklərdə palımlar vətən, geçərlər onla-rın kölgələri barmalşalar kabus kimi oyndar-ıb. Çarpıcların altına sürünürdü. Yaratıllar, döyüşlərdə odun-slovun işindən keçənlər qorxub yuxuda çıxırlırdılar. No isə, vəziyyət-

yaxşı olmayanlar, kantuziya alanlar daha çok çığırıldı. Məcbur olub onları götürdü. Deməyim odu ki, varlıkların evlərinin do nəsə qeyri-adı seylər olur. Artıq seylər. Evdö artıq məbelin, artıq otaqların olması adamda gorusksız hissələr, lazımsı fikirlər oyadır. Evi kiçitməkdə ağıllı is görmüşü. Amma bu da azdır. Bir az da kiçitmək lazımdır. Bir balaca da...

- O nadı elə başın çıxardıb? Aaa, quş dimdiyin oxşarı, ördök başı! Neeq do gözdür! Vohsi ördöye oxşayır! Bu hərədən belə? Gözlerimə inana bilmirəm! İndiki zəmənə bunun bir xeyli qiyomu var!

- Vəqonda bağışlıdır. Uzun söhbət di, sonra danışaram. Nə deyirson, qoqaq mətbəxde qalsın?

- Hə, albottu. İndi Nyuşanı çağıraram, qoy golib yonsun, içini tozlaşdırın. Bu qışdan yaman danışır, deyirər möhkəm soyuqlar düşəcək, alich qasət gedəcək.

- Əşsi, belə seyləri hər yerde danışır. Bir az əvvəl vəqonun pencərəsindən bayına baxıb fikirlərindir. Bu dünəyadə adamın ailəsindən, isindən oızı başqa no ola bilər?

Qalan seylər bizim iradəmizdən asılı deyil. Görünür, çox adamı qarşıda bədəxböxtər gəzleyir. Bazılari canını qurtarmad üçün conubə, Qafqazlara çıxıb getmərə barədə fikirlər, burlaraldan bacarıdıqı qədər uzaqlarala. Belə fikirlər monim qaydalıramı ziddi.

Adam dişini-dişinə sixmaqla da olsa, dogma diyarının təlyine şərh olmalıdır. Mənə elə gelir ki, bu qacılımzdır. O ki, qaldı sizo, bu başqa məsoludur. Sizi arxayın bər yera göndərmək istəydəm, Finlandiya-zada. Niso, hər pillənin üstündə yarım saat qafası olsaq, bu gün çətin yuxarı çıxa bilerik.

- Dayan. Qulqə as. Təzə xəber var! Özü do neccə xəber! Mən da qazala unutmuşum. Nikolay Nikolayeviç qayıdır.

- Hansi Nikolay Nikolayeviç?

- Kolya dayı.

- Tonya! Ola bilməz! Ondan nə oğeb?

- Görürsen ki, olsur. İşvərəden qayıdır. Hərənib-fırınlıb gedib Londona da çıxıb. Özü de Finlandiya keçməkəle.

- Tonya, zərafat elemirson ki? Siz onu görüb eləmisiz? Hardad! Onuna görüşə bilerəm? Özü de vaxt itirmədən, elə bu dəqiqə?

- Sabırsızlıq elemə! Şəhər kənarlarında, kiminse bağına gedib. Sabah yox biri gün qayidəq, söz verib. Çox doyişib, gərsən tanımasın. Yolüstü Peterburqda da baş çəkib, bir müddət ilib qalıb orda.

Atam nəfəsi kəsilənə qədər onuna mübahisə oluyor. Dogrudan ha, niyə her pillədo bu qədər dayanrıq? Gedək. Dəmək, qarşıda bizi yaxşı heç nə gözəlmədiyi barədə şayieleri son da eşimisən, çətinliklər, təhlükələr, anlaşılmazlıqlar, elemi?

- Mən özüm elə fikirləşirəm. Nəsə. Çətinlikləre boyun əyon deyilki. Gərk axırmış necə olur. Hami necə, biz do elə.

- Deyirələndəsən qalacaqı, susuz, işıqsız qalacaqı. Püllər doyışocek, deyirələr. Yükdəşmənə saxlayacaqlar. Yeno dayandıq. Gedək.

Gör nə deyirmə. Arbatdakı emalatxaların birinə demirdən yasti peçər dildərlər, camaat yaman torifləyir. Deyirələr içinde qəzet yandırmaqla üstündə yemək bisirmək olur. Üñvanı mono veriblər. Nə qədər alib daşımıylıblar, birləri almayaq lazımdır.

- Düz deyirson. Alarıq. Mənim ağılli Tonym. Son bir işə bax da, demək, Kolya dayı golib çıxıb! Həlo do ağlıma siğış-

dira bilmirəm!

- Mənim belə bir planım var. Yuxarıda, evin bir tərəfində biz, ata, Saşenka da Nyuşaya bir yerdə, tutad ki, iki, ya da üç otaqda yerbəyərələq, ləp-içə otaqlarda da olar, evin qalan hissəsinə boşaldıq. Küçə tarafından aranı kəsek. Həmin o yastı, domir peçərdən birini alib qoqaq otaqın ortasından, tüstü borusunu da uzadıb nəfəslərdən çıxardıq bayırı, paltar yumqaq, yemək bisirmək, nahar, qonaq qabul elemək, no bilmələ, elər hər seyi orda eləyek, evi birtohoz qızdırıq, Allahın köməkliyilə görək qışı necə başa vururraq.

- O ne sözdü? Əlbette qış başa vuraçağı. Buna qotiyən şübhə olmasın. Ancaq bunu çox yaxşı fikirləşmişən. Hal-lidi sonu. Bilirsin who var? Sonra da seenin planını qeyd eləyork. Gatiirdiyim ördəyi qızardarıq, necə deyirələr, təzə evo köçməyimiz münasibəti Kolya dayını da qonaq çağırarıq.

- Möhtəşəm. Qordondan xahiş eləyərom spirit təbib getirər. Bir laboratoriya var, ordan görür. Bura bax. Sənə dedi, inanın otaq budur. Bax buranı seçməşən. Bəyənirsən? Çamadanı qoy yera, düs getəbəti gör. Kolya dayandı, Qordondan başqa, İnnokentini, bir do Şura Şlezingeri do dovət eləyork. Etiraz eləmərson ki? Yoqın bizim elişiyyən yeri yadından çıxmayıb hələ? Oralara dezinfeksiya dərmanlarından çılmək yadından çıxməsin. Mən də gedim Saşenkanı gotirim, Nyuşanı aşağı göndərim, bir azdan soni çağıraram.

3

Moskvada onunçun osas və maraqlı xəber oğlunun varlığı idi. Saşenka anadan olandan az sonra Yuri Andreyeviç cəbheye göndərildər. Oğlu haqqında no bilsidə o?

Bir dəfə ola düşməndən evvəl, Yuri Andreyeviç toplantı məntəqəsindən çıxıb Tonyanı görmək üçün birbaşa klinikaya golmuşdu. Onun golmayı usaqların yedirilmə vaxtına təsəffüs etmişdi. O vaxt doktoru arvadının yanına buraxmamışdır.

Dəhlidə turub gözəlmədi. Elə bu vaxt məməcə atığına gedən uzun dohлизin o başında, anaların üzündə palatın yanında eyni vaxtda on-on beş usağın xorla ağlaşmaq səsi golmuşdi.

Dayalar körpələri soyuğa verməkdən ethiyatlanıb onları cüt-cüt qolquşlarına vurub omzımdırmak üçün tölesənklikə analarının yanına apardırlar, konardan baxanda sanki alış-verişə təsirdi.

- İngə, inqə, - körpələr vəzifə borcralarını yerinə yetirirəm ki, bir not üzərə ayıqlardırlar, ancaq bu unisonun içindən birçox o birbirilərindən seçiliyrdi. Həmin usaq da "İngə, inqə" - deyip çıçırdı, onu da səsindən insan özəbinin bütün çalarları hiss olundur, amma bəkörə o birbirilərindən fərqli olaraq vəzifə borcunu yerinə yetirməşən deyil, sanki açığını, hırsını bürüvən vəmək üçün bas səsə, qəsdən müzildirdi.

Yuri Andreyeviç elo o an oğluna qayıtnasının şörfəni Aleksandron adı vermək qərarına geldi. Bu cür ağlaşğın körəkinin mözh onun oğlu olduğuna hansı səbəbdən qorar verməyi özüne do qaribə goldı. cüntüki bu çıçırtı fizionomiyyatla bağlı bir şey idi, bu çıçırtıda insanın geləcək xarakteri eks olunurdu, bu ağlaşma səsində sanki oğlanın adı o eks-səda verirdi. Alekandr və Yuri Andreyeviç bunu eşitdi.

Yuri Andreyeviç səhv etməmişdi. Sonradan həmin o bas səsə ağlayan kişi onun hoqiqətən do Saşenka olduğu mə-

lum olmuşdu. Oğlu haqqında ilk bildiyi budi idı.

Yuri Andreyeviç çamadan qaldırıb mətbəxdəki pəncərənin yaxındaki üzü mahud örtülü masanın üstüne qoysdu. Bu otəcəvəller necəydi görəsən? Doktor xatırlaya bilmədi. Görünür, Tonya otaqdakı məbeləri oxşatmış, ya da divar kağızlarını dayışmışdı.

Doktor ülgüci götürmək üçün çamadan açdı. Düz pəncəreleyə üzbüzdəki kilsə zonglörünün səntuları arasındın aydın, bütöv Ay görünürdü. Elə ki, Ay işığı çamadanın yuxarı tərəfindən yığın ağcların, alt paltalarının, kitablarının üstüne düşdü, otəq bir başqa cür işqılındı və doktor harada olduğunu xatırlaya bildi.

Doktor bir müddət eləcə dayanıb xəyalda daldi, sonra səbəti getirmək üçün aşağı endi.

Elo Anna Ivanovanın keçmiş anbarına təzə girmişdi ki, avrədi ikinci, ya da üçüncü otagın dorinliyindən onu səsliyi:

- Gələ bilərən, Yura!

Saşenkanın yanına tələsdi.

İndiki usaq otagi bir vaxtlar Tonyayla onun böyüdüyü usaq otagydi. Çarpayıdakı oğlan usağı fotosuradakı kimi gözəl olmasa da, bir alma kimi Yuri Andreyeviçin mərhmən anası Mariya Nikolayevayla Ji-vaqoya oxşayırı, bu, heyrat ediləcək oxşarlıq idi, on çox da Yuri Andreyeviçin yaddaşında, xatırlarında qalan təsviri oxşayırı.

- Saşenka, bax, ata, bu kişi sənin atanıdır, ataya el ver, - Antonina Aleksandrovna atasının usağı rahatca qucığına alması, onu rahat qucaqlaya biləsim üçün oğlunu çarpanının üstüne qoysdu.

Saşenka bu tanımadiyi üzü tüklü kişi-ni bir qədər yaxına buraxdı, sanki qorxdu, tez balaca əllərən onu itəldi, Yuri Andreyeviç oğluna sarı eyiləndə oğlan çevriləb anasının köynəyin yaxasından yapısarqadın sıfatının əsəbilişə şapalaqlamağa başladı. Bir qədər do cəsarətənən Saşenka dəhəst içində anasının sinisənə cökdü, üzünü qadının sinasına sixan oğlan carəsən usaq məsmünlüyü hənkürkəhənliyənən ağladı.

-Şşş, şşş, - Antonina Aleksandrovna usağı sakitleşdirməyə çalışdı. - Belə olma, Saşenka. Ata elə bilar ki, son yaxşı oğlan deyiləsən, elə bilar ki, Saşa tərbiyəsizdi.

Ataya göstər adamı necə öpməyini. Ağlama, ağlamaq olmaz, niyə axmaqla yoxsan?

- Rahat burax usağı, Tonya, - doktor dedi. - Əziyyət verme ona, özün də kefini pozma. Tamıryan da soni, Allah bilsər, fikirləşirən. Nə bilim, indi deyəcək-sən bu, pis olamatdı, filan... Boş şəydi hamisi. Özü da çox töbüdür. Usaq birinci dəfədir məni görür.

Görərən. Sabah öyrəşəcək, aramzdan su da keçməyəcək.

Doktor özü də otəqdan işləməş cümi port çıxı, içində qoriba bir hiss vardı, nəsə bədəxböxtikdən xəber verən bir hiss.

Rus dilindən tərcümə edən:

Əyyub QİYAS

